

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Wintra (soudce zpravodaje), soudce Jaromíra Jirsy a soudkyně Veroniky Křesťanové o ústavních stížnostech **J. S.**, zastoupené Mgr. Richardem Hořejším, advokátem se sídlem Václavkova 343/20, Praha, a **A. M. K.**, zastoupené Mgr. Adélou Hořejší, advokátkou se sídlem Václavkova 343/20, Praha, proti usnesení Nejvyššího soudu č. j. 6 Tdo 411/2023-935 ze dne 31. října 2023, usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 4 To 324/2022-857 ze dne 1. prosince 2022 a rozsudku Okresního soudu v Českých Budějovicích č. j. 7 T 145/2021-709 ze dne 16. dubna 2022, za účasti **Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Českých Budějovicích a Okresního soudu v Českých Budějovicích** jako účastníků řízení a **Nejvyššího státního zastupitelství a Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích** jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnosti se zamítají.

O d ů v o d n ě n í**I. Úvodní vymezení podstaty nálezu**

1. Ústavní soud se v tomto nálezu poprvé zabývá trestní odpovědností rodičky a duly za smrt dítěte při domácím porodu. Kromě posouzení specifické skutkové situace stěžovatelek formuluje v této souvislosti i některé obecné závěry do budoucna; zabývá se ochranou života dítěte v průběhu porodu a svobodou ženy rozhodovat o místě a způsobu svého porodu. V rámci přezkumu odsouzení stěžovatelky, která u porodu vystupovala jako dula, Ústavní soud zejména definuje základní rámec jejího postavení, související s odpovědností za jednání při domácím porodu.

II. Skutkové okolnosti a obsah napadených rozhodnutí

2. Okresní soud v Českých Budějovicích uznal stěžovatelky vinnými z přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se dopustily tím, že při porodu první stěžovatelky (rodičky) způsobily smrt dítěte. Za to jim okresní soud uložil trest odnětí svobody v délce 6 měsíců, podmíněně odložený na zkušební dobu v délce 12 měsíců.

3. První stěžovatelka byla podle skutkové věty rozsudku okresního soudu vinna tím, že „(...) v rozporu s ustanovením § 2 900 zákona č. 89/2019 Sb. ve znění pozdějších změn a doplnění (Občanský zákoník), si jako rodička nepočínala tak, aby nedošlo k újmě na životě nebo zdraví novorozence, neboť věděla, že existuje riziko pro plod při vaginálním porodu koncem pánevním, který si vyžaduje nezbytnost odborného vedení porodu ve zdravotnickém zařízení a zdravotnickým pracovníkem, přesto zdravotnické zařízení před porodem ani v průběhu porodu nekontaktovala, přistoupila k domácímu porodu, ačkoli v případě porodu koncem pánevním u šestatřicetileté prvorodičky ve 41. týdnu těhotenství by byl indikován primárně císařský řez, přičemž v důsledku jejího jednání novorozenec J. V., nar. XXX, utrpěl udušení při porodu a zemřel“.

4. Druhá stěžovatelka je doulou, která byla u porodu přítomna (dulu lze obecně definovat jako nezdravotnickou pomáhající profesí, jejímž cílem je poskytování různé formy podpory ženě v průběhu těhotenství i po něm; podrobněji k tomu níže). Podle skutkové věty rozsudku usmrtila dítě z nedbalosti tím, že „(...) jako dula prvorodičky bez gynekologicko-porodnického či jiného zdravotního vzdělání, překročila povinnosti duly, ke kterým se zavázala dohodou o poskytování služeb duly uzavřenou s obž. J. S. dne 27. 2. 2020, když u J. S. prováděla gynekologické předporodní vyšetření ke zjištění připravenosti rodičky k porodu, přičemž si byla vědoma nefyziologické polohy dítěte a existence rizika pro plod při vaginálním porodu koncem pánevním, následně nevhodně stanovila strategii, resp. způsob vedení porodu a nezvládla techniku vaginálního porodu koncem pánevním novorozence J. V., nar. XXX, který v důsledku jejího jednání utrpěl udušení při porodu a zemřel“.

5. Okresní soud se nejprve zaměřil na posouzení, zda byl porod neplánovaným překotným porodem v domácím prostředí, na čemž stěžovatelky stavěly svou obhajobu, anebo zda se jednalo o plánovaný domácí porod. Dospěl k závěru, že domácí porod plánovaný byl. Oporou mu k tomu byl především deník, který si rodička vedla. Okresní soud dále na základě provedených důkazů uzavřel, že novorozenec v průběhu vypuzování z těla rodičky ještě žil a byl proto chráněn trestním právem jako živá bytost. Za příčinu smrti považoval okresní soud na základě znaleckých posudků a výpovědí svědků (např. lékařů záchranné služby) akutní hypoxii, tedy udušení, způsobené nepostupujícím porodem koncem pánevním, při kterém je dítě otočeno zadečkem napřed. V jeho průběhu se rozené dítě zaseklo hlavičkou v těle rodičky, hlavička stlačila pupečník, v důsledku čehož došlo k zástavě cirkulace krve a následně k udušení. Okresní soud na straně rodičky shledal vědomou nedbalost, spočívající v tom, že se při vědomí konkrétních rizik v jejím těhotenství rozhodla pro domácí porod. Šlo o kombinaci rizik plynoucích zejména z 1) polohy dítěte uloženého koncem pánevním, 2) věku rodičky, 3) faktu, že šlo o prvorodičku a 4) skutečnosti, že rodička byla již ve 41. týdnu těhotenství. Těmito rizikům rodička nepřizpůsobila své jednání, čímž porušila prevenční povinnost podle § 2900 občanského zákoníku a způsobila smrt dítěte.

6. Okresní soud dále dospěl k závěru, že jednání duly bylo s konáním rodičky „úzce spjato“. Podle okresního soudu „(...) skutkové a právní závěry týkající se obou obžalovaných se významně prolínají, navazují na sebe a tvoří v podstatě jeden celek“. Uvedl, že role duly nebyla

tak pasivní, jak naznačovala před soudem, naopak před porodem rodičku vyšetřila, následně při porodu asistovala, udílela pokyny a nezvládla techniku vaginálního porodu koncem pánevním. Okresní soud shledal roli duly při porodu jako aktivní, čemuž odpovídá i formulace skutkové věty, podle které dula nevhodně stanovila strategii a způsob vedení porodu a neadekvátně reagovala na zaseknutí hlavičky dítěte v těle rodičky (začala hlavičku neodborně extrahovat, podrobněji k tomu níže).

7. Stěžovatelky podaly proti rozsudku okresního soudu odvolání, která Krajský soud v Českých Budějovicích zamítl. Soud se znovu věnoval tomu, zda šlo o plánovaný domácí porod. Neuvěřil obhajobě, že záznam v deníku rodičky neodpovídal realitě, jelikož byl pouhou formou mentální očišty. Podrobněji se krajský soud zabýval také okamžikem smrti dítěte. V bodech 75 a násl. odůvodnění dospěl na základě znaleckých posudků k závěru shodnému s okresním soudem. Shrнул, že sice nebylo možné určit, zda dítě žilo v době úplného vypuzení z těla rodičky, avšak bez pochybností bylo prokázáno, že dítě zemřelo nejdříve v okamžiku, kdy bylo částečně vypuzeno. Krajský soud také v bodě 83 odkázal na to, že rodička se o možné komplikace svého porodu zajímala a z důkazů tak plyne, že si konkrétních rizik spojených se svým těhotenstvím byla dobře vědoma.

8. Ohledně duly krajský soud dospěl k závěru, že se dula spolupodílela na vzniku tragického následku tím, že překročila svá oprávnění, vyšetřila rodičku a neodborným taháním dítěte z jejího těla porod nevhodně vedla. Tím vším se podle krajského soudu „zpronevěřila svému poslání“.

9. Jako důvodnou neshledal krajský soud ani námitku obou stěžovatelek, týkající se podjatosti znalce. Stěžovatelky upozorňovaly na to, že znalec je členem České lékařské komory, vystupující na odborných konferencích údajně jako kritik domácích porodů. Krajský soud odkázal především na letité zkušenosti a erudici znalce v oboru porodnictví a dospěl k závěru, že důkaz jeho znaleckým posudkem není nezákonný.

10. Stěžovatelky napadly usnesení krajského soudu dovoláním, které Nejvyšší soud odmítl. V dokazování provedeném nižšími soudy neshledal Nejvyšší soud žádné zjevné rozpory. Nad rámec odůvodnění soudů prvního a druhého stupně se vyjádřil k momentu počátku trestněprávní ochrany novorozence. Odkázal přitom i na nálezy Ústavního soudu (sp. zn. I. ÚS 1565/14 a I. ÚS 4457/12), ze kterých plyne, že ochrana života a zdraví dítěte v průběhu porodu je ústavně chráněným statkem. Nejvyšší soud připomenul, že i v případě vraždy novorozence dítěte matkou podle § 142 trestního zákoníku je dítě chráněno proti atakům ze strany rodičky (matky) i při porodu v průběhu vypuzování dítěte, nikoli pouze po něm, jak tvrdí stěžovatelky. Názory trestněprávní doktríny ohledně toho, kdy začíná trestněprávní ochrana života, se různí. Za „objektivně vyvážený“ závěr považuje Nejvyšší soud moment, kdy dítě alespoň částečně začne opouštět tělo rodičky – živý člověk je tedy chráněn právě od tohoto okamžiku. V posuzovaném případě proto novorozenec nebyl pouhou součástí těla rodičky, ale člověkem, a tedy nositelem práv, včetně práva na ochranu života.

11. K námitce stěžovatelek o absenci příčinné souvislosti mezi jejich jednáním a smrtí novorozence se Nejvyšší soud vyjádřil v bodě 75 odůvodnění. Odkázal na argumentaci nalézacího a odvolacího soudu, a poté své závěry o existenci příčinné souvislosti shrnul následovně: „Pokud by prvá obviněná nepřistoupila k domácímu porodu za situace pojímající souhrn výše popsaných rizik za aktivní účasti druhé obviněné, která ji vaginálně vyšetřovala a napomáhala s taháním trupu plodu po uskřinutí jeho hlavičky v porodních cestách, ke zmíněnému tragickému následku nemuselo dojít.“ Rodička tedy byla podle Nejvyššího

soudu vinna přistoupením k domácímú porodu navzdory existenci rizik při jejím těhotenství. Dula byla podle Nejvyššího soudu vinna tím, že „(...) *aktivně vstoupila do procesu porodu, asistovala u něj, přímo se podílela na jednání první obviněné a prováděla tak úkony, k nimž je povolán toliko erudovaný zdravotnický personál (...)*“.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

12. Ústavní soud nejprve zkoumal, zda ústavní stížnosti splňují všechny zákonem požadované náležitosti a zda jsou dány podmínky jejich věcného projednání stanovené zákonem o Ústavním soudu. Ústavní stížnosti byly podány včas, osobami oprávněnými a řádně zastoupenými v souladu s § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Ústavní soud je k projednání ústavních stížností příslušný a ústavní stížnosti jsou přípustné.

IV. Spojení věcí

13. Protože obě podané ústavní stížnosti, vedené původně pod sp. zn. I. ÚS 605/24 a II. ÚS 673/24, vychází z jedné trestní věci, a protože napadají totožná rozhodnutí s mnohdy související argumentací, Ústavní soud věci spojil usnesením ze dne 3. 4. 2024 ke společnému řízení pod sp. zn. I. ÚS 605/24.

14. Podle § 5 odst. 7 Rozvrhu práce Ústavního soudu (Org. 01/24) je soudcem zpravodajem ve spojených věcech soudce Jan Wintř, neboť mu byla přidělena první ze spojovaných ústavních stížností vedená pod sp. zn. I. ÚS 605/24.

V. Argumentace stěžovatelek

15. Oběma ústavním stížnostem je společné, že zdůrazňují právo na nedotknutelnost osoby, důstojnost, osobní autonomii, reprodukční práva žen a právo na soukromý a rodinný život (čl. 7 odst. 1, čl. 8, čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 7 odst. 1 a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Těmto východiskům se stěžovatelky obsáhle věnují – včetně odkazů na judikaturu Ústavního soudu, ale i např. britských či amerických soudů, týkající se svobody jednotlivce. Obecné soudy zejména porušily čl. 39 Listiny, jelikož odsoudily stěžovatelky za jednání, které není trestné. Obě stěžovatelky se podrobně vyjadřují k jednotlivým znakům trestného činu a rozebírají, proč podle nich tyto znaky nebyly naplněny. S tím souvisí, že skutky byly prý neurčitě formulované. Poukazují také na nejistotu ohledně okamžiku smrti dítěte. Tvrdí, že nebylo postaveno najisto, že šlo o živou bytost, která by byla trestněprávně chráněna. Stěžovatelky odkazují na různá veřejně deklarovaná stanoviska či vyjádření orgánů veřejné moci v řízeních před Ústavním soudem či ESLP, ze kterých údajně plyne, že rozhodnutí porodit doma ani pomoc duly při tomto porodu, nesmějí být kriminalizovány. Stěžovatelky se také shodně domnívají, že byl předem dán závěr o jejich trestní odpovědnosti (soudy nectily presumpci nevinny), soudy porušily zásady bezprostřednosti a přimosti, opomenuly některé důkazy, některá skutková zjištění založily na informacích pocházejících mimo trestní spis a dopustily se nekritického přebírání znaleckých závěrů. Z toho všeho stěžovatelky dovozují porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 Listiny.

16. Klíčovým argumentem první stěžovatelky (rodičky) je, že právo na volbu místa a způsobu porodu spadá pod právo na soukromý a rodinný život a není podle ní nijak omezeno.

Stěžovatelka pouze učinila volbu, o které nevěděla, že by mohla být jakkoli trestná, jelikož český právní řád nezakazuje domácí porody. Jádrem sporu definuje stěžovatelka jako otázku, zda rodičí žena nese trestní odpovědnost za výsledek svého porodu, přičemž má za to, že nikoli, jelikož v trestním zákoníku neexistuje trestný čin usmrcení porodem. Právo rozhodnout se o okolnostech porodu je součástí reprodukčních práv, chráněných na mezinárodní úrovni ESLP. V této souvislosti stěžovatelka shrnuje: „*Právo ženy na volbu způsobu a místa porodu se tak věcně míjí se zdravotním stavem nenarozeného dítěte a zdravotními prognózami pro úspěšně zvládnutí porodu.*“ Zpochybňuje i své zavinění (nedbalost), k čemuž odkazuje na statistické analýzy, ze kterých plyne, že při porodu nelze riziko smrti dítěte nikdy zcela vyloučit. Zdůrazňuje, že odsuzující rozsudky jsou postaveny na tom, že právně pochybila, pokud narodila ve zdravotnickém zařízení a nepodstoupila císařský řez. Taková právní povinnost však podle stěžovatelky z ničeho neplyne a konkrétně tvrdí, že jí „*nestíhala jakákoli právní povinnost zaručovat či zajišťovat blaho dítěte*“, tím spíše ve fázi, kdy nebylo subjektem nadaným vlastními právy. Rozsáhle též argumentuje tím, že napadená rozhodnutí jsou poplatná porodnickému systému, který marginalizuje alternativy k němu a snaží se uměle stavět do konfliktu zájmy rodičky a dítěte.

17. Druhá stěžovatelka (dula) argumentuje především tím, že je jí nepřipustně kladeno za vinu rozhodnutí první stěžovatelky a poukazuje na to, že neexistuje zákonný rámec pro výkon její profese. Proto kritizuje formulaci ze skutkové věty o tom, že „*překročila povinnosti duly*“. Současně namítá, že tímto údajným překročením jejích povinností ani jiným jednáním obsaženým ve skutkové větě, nemohl být novorozenec usmrcen. Mezi jednáním, které je jí kladeno za vinu, a smrtí novorozence nebyla dána příčinná souvislost. Žádné konkrétní projevy jednání stěžovatelky, které vedly k udušení novorozence, nebyly pojmenovány ani prokazovány. Stěžovatelka tvrdí, že po celou dobu řízení před obecnými soudy nebylo jasné, jaké jednání je jí vlastně kladeno za vinu, což se týká především údajného nevhodného stanovení strategie porodu. Dula není zdravotníkem, pouze poskytuje ženám psychickou a fyzickou podporu v průběhu těhotenství, při porodu a po něm. V dohodě, kterou s první stěžovatelkou uzavřela, na to bylo jasně upozorněno. Analogicky k právu ženy zvolit si okolnosti porodu argumentuje dula tím, že je právem ženy zvolit si i to, kdo u porodu bude.

VI. Vyjádření k ústavním stížnostem

18. Jako *amicus curiae* se k ústavním stížnostem nejprve z vlastního podnětu vyjádřila zmocněnkyně vlády pro lidská práva. Uvedla, že je silně znepokojena informací, že v České republice byly trestně stíhány, a dokonce pravomocně odsouzeny ženy v souvislosti se svobodnou volbou místa a způsobu porodu. Česká právní úprava volbu místa porodu a přítomnost blízké osoby umožňuje a nesmí s ní být spojeny žádné sankce. Trestní represe byla nepřipustně rozšířena mimo platné normy, jelikož jednání stěžovatelek není trestné, protiprávní ani neetické. Žádná rodičí žena nemá povinnost podřídit se nabízeným zdravotnickým službám anebo rodit ve zdravotnickém zařízení. Zájmy nenarozeného dítěte jsou podle vládní zmocněnkyně nedílně spojeny se zájmy matky. Skutečnost, že si zvolí jinou cestu, než akcentuje lékařská společnost, neznamená, že jedná proti zájmu dítěte. Vládní zmocněnkyně má také pochybnosti o nezaujatosti Nejvyššího soudu z toho důvodu, že vydáním tiskové zprávy a svým aktivním postojem rozpoutal medializaci kauzy.

19. Ústavní soud následně zaslal ústavní stížnosti a vyjádření zmocněnkyně vlády účastníkům a vedlejším účastníkům řízení.

20. Okresní soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že odkazuje na své odůvodnění, zejména na body 69 a 72. Dále uvedl, že se nehodlá blíže vyjadřovat ke stanovisku zmocněnkyně vlády, jelikož z něj vyplývá, že není obeznámena s obsahem spisu a vyjadřuje se pouze k právu rodičky na svobodnou volbu místa a způsobu porodu, aniž by se vypořádala s otázkou práva na život novorozence.

21. Krajský soud nejprve shrnul, že stěžovatelky staví své právní posouzení zčásti na jiném skutkovém závěru, než byl v řízení před soudy zjištěn. Dále se podrobněji vyjádřil k obecné prevenční povinnosti, a proč je z jejího porušení možné dovozovat trestnost. Poukázal také na závěry Ústavního soudu z nedávného nálezu sp. zn. I. ÚS 2746/23 (*Domácí porody vedené porodními asistentkami*), ze kterého podle něj plyne, že žena může nést právní rizika svého rozhodnutí porodit doma, včetně trestněprávní odpovědnosti.

22. Nejvyšší soud sdělil, že plně odkazuje na písemné vyhotovení svého usnesení.

23. Okresní státní zastupitelství se ve lhůtě nevyjádřilo, takže se má podle § 28 odst. 2 zákona o Ústavním soudu za to, že se svého postavení vedlejšího účastníka vzdalo.

24. Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích uvedlo, že podle jeho názoru nebyla porušena základní práva stěžovatelek. Za stěžejní považuje, že, velmi zjednodušeně vyjádřeno, zemřelo dítě, čemuž bylo možné předejít. Krajské státní zastupitelství také vyzdvihlo hodnotu ochrany lidského života. Za příléhavé považuje vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství uvedené v napadeném rozhodnutí Nejvyššího soudu.

25. Nejvyšší státní zastupitelství rovněž považovalo námitky stěžovatelek za nedůvodné. Nejvyšší soud podle něj na základní výtky stěžovatelek reagoval a vysvětlil hranice práva na soukromý život, spočívající v právech dítěte. Právo ženy na volbu okolností a místa porodu nelze nadřadit právu na život rozeného dítěte.

26. První stěžovatelka zareagovala replikou. V ní uvedla, že poskytnutá vyjádření vychází z přesvědčení, že právo ženy na nakládání s vlastním tělem je podřízeno právu na život nenarozeného dítěte. Toto přesvědčení je podle stěžovatelky v rozporu s objektivním právem. Dále kritizuje absenci vyjádření okresního státního zastupitelství a faktickou absenci relevantního vyjádření okresního soudu. Vedlejší účastníci ve svých vyjádřeních podle stěžovatelky dovozují povinnost každé ženy родit ve zdravotnickém zařízení. Podrobněji se nakonec stěžovatelka vymezuje proti vyjádření krajského soudu, zejména tvrdí, že nebyly validně vypořádány její námitky týkající se porušení prevenční povinnosti. Odkazuje rovněž na podle ní chybnou interpretaci judikatury ESLP ze strany krajského soudu.

27. Druhá stěžovatelka zaslala repliku, ve které uvedla, že vyjádření účastníků nijak nereagují na konkrétní argumenty obsažené v ústavní stížnosti. Účastníci neustále proměňují, co je stěžovatelce kladeno za vinu jako protiprávní jednání. Dále se stěžovatelka vyjadřuje k „*hodnotovému přístupu soudu a lidskému rozměru věci*“. Podle stěžovatelky nemá její případ právní základ, neexistuje právní povinnost, kterou by mohla porušit, a trestní soudy si vymyslely nový trestný čin. S právní úpravou se nepotkává ani představa státního zastupitelství o tom, že existuje právo se narodit. Podle stěžovatelky jsou napadená rozhodnutí ukázkou toho, jakou stigmatizací trpí domácí porody, jak lékařské elity jednají paternalisticky, a jak stát vede syrově nenávislné trestní stíhání, ve kterém na stěžovatelky útočí, že nezohledňují zájmy dítěte. To stěžovatelka zasazuje do kontextu aktuální rozkolísané situace v demokratickém světě, ve kterém soudy mají sloužit jako důležitá zábrana, aby se k moci nedostala pudovost.

VII. Posouzení ústavních stížností

28. Ústavní soud rozdělí posouzení ústavních stížností do tří částí. V první části (bod VII/a) se vypořádá se společnými námitkami stěžovatelek, které jsou především skutkového charakteru. Ve druhé části (bod VII/b) se Ústavní soud bude věnovat argumentaci rodičky a ve třetí části (bod VII/c) se vypořádá s námitkami duly.

VII/a Skutková východiska přezkumu a související námitky stěžovatelek

V posuzovaném případě šlo o plánovaný domácí porod

29. Ústavní soud nejprve považuje za důležité vyjasnit, zda v posuzovaném případě šlo o plánovaný domácí porod, anebo o porod tzv. překotný, který se v důsledku nenadálých okolností odehrál mimo zdravotnické zařízení, ačkoliv to tak předem rodička neplánovala. Toto odlišení je zásadní pro posouzení dalších argumentů stěžovatelek, jak bude dále rozvedeno.

30. Ústavní soud má za to, že obecné soudy patřičně odůvodnily, že v posuzovaném případě šlo o plánovaný domácí porod, tedy porod, který na základě předchozího rozhodnutí proběhl mimo zdravotnické zařízení ve vlastním sociálním prostředí rodičky. Stěžovatelky se od počátku trestního řízení bránily tím, že porod doma nebyl plánovaný, a naopak, že úmyslem bylo родit v porodnici. Těmto tvrzením však obecné soudy neuvěřily, k čemuž provedly velké množství důkazů, např. záznamy v deníku, který si rodička o svém těhotenství vedla, či SMS zprávu, ve které svůj záměr formulovala (podrobně body 60 a 61 rozhodnutí okresního soudu).

31. Ústavní soud proto s ohledem na rozsáhlost dokazování před obecnými soudy k této otázce již jen uzavírá, že nemá pochyb o tom, že porod doma byl plánovaný. Ústavní soud v těchto skutkových závěrech neshledal žádný, natož zjevný rozpor, který by jej měl vést k jejich přehodnocování. Ostatně samy stěžovatelky v ústavní stížnosti opouštějí argumentaci tím, že šlo o překotný domácí porod. Naopak, rodička vyzdvihuje svobodu své volby, což je argument, který přímo předpokládá, že se k porodu doma předem rozhodla.

Dítě při porodu žilo, a bylo proto chráněno trestním právem

32. Stěžovatelky dále z hlediska skutkového argumentují, že okamžik smrti dítěte nebyl postaven najisto, a proto dítě nikdy nebylo živým člověkem. Jakkoli je stanovení momentu smrti dítěte primárně otázka skutková, její zodpovězení je pro další posouzení ústavní stížnosti zásadní. Předurčuje totiž, zda bylo dítě jako živý člověk vůbec chráněno trestním právem. Proto Ústavní soud této otázce musel věnovat patřičnou pozornost.

33. Ústavní soud skutkové závěry obecných soudů ohledně okamžiku smrti dítěte a související trestněprávní ochrany hodnotí jako řádně odůvodněné a z pohledu ústavněprávního přiléhavé. Námitkám stěžovatelek v tomto ohledu proto nepřisvědčil.

34. Ústavní soud souhlasí se stěžovatelkami v tom, že ze znaleckých posudků i z odůvodnění napadených rozsudků neplyne bez jakýchkoli pochybností, že dítě po úplném vypuzení z těla rodičky žilo. Obecné soudy uznaly, že tento skutkový závěr nelze s jistotou učinit. To však není překážkou dovození trestněprávní ochrany dítěte v průběhu porodu. Bylo prokázáno a patřičně odůvodněno, že příčinou udušení dítěte byl nepostupující porod a utlačený pupečník právě

v průběhu vypuzování dítěte z těla rodičky (body 43 a 63 odůvodnění okresního soudu a body 78 a 80 odůvodnění krajského soudu). Tato příčina udušení dítěte sama o sobě předpokládá, že smrt nastala nejdříve v průběhu vypuzovací fáze porodu (ve které je již dítě trestním právem chráněno; podrobněji k tomu vyjádření znalce při hlavním líčení konaném dne 17. 2. 2022, č. l. 612 spisu). Důležitou oporou pro tento závěr obecných soudů byl znalecký posudek znalců z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, ze kterého vyplynulo, že dítě se při vypuzování pokoušelo nadechnout. Mezi těmito závěry a provedenými důkazy (zejména znaleckými posudky) neshledal Ústavní soud žádný rozpor. Není pravdou, že by jediným skutkovým závěrem postaveným najisto bylo, že novorozenec zemřel „během 3 hodiny trvající druhé doby porodní“, jak stěžovatelky tvrdí.

35. Uvedené skutkové závěry pak Nejvyšší soud podrobněji propojil s právním posouzením, zda novorozenec mohl být trestněprávně chráněn. Nejvyšší soud dospěl k závěru souladnému s převažujícími názory trestněprávní doktríny, že novorozenec je chráněn od okamžiku, kdy již při porodu alespoň částečně začal opouštět tělo matky (podrobněji k tomu bod 66 odůvodnění Nejvyššího soudu). Těmito závěrům není z pohledu ústavního práva co vytknout. Jedná se o tradiční trestněprávní koncepci, která není iracionální, aby bylo důvodu ji z pohledu ústavněprávního korigovat (srov. Kühn, Z.: Příručka ministerstva spravedlnosti ČR, svazek 57. Ochrana lidského plodu v trestním právu. Praha: Institut pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 1998, s. 9).

36. Také komentář k trestnímu zákoníku se přiklání ke shodnému závěru o počátku trestněprávní ochrany dítěte: „Rozhodujícím časovým rozhraním je zde začátek porodu, tedy okamžik, kdy dítě začne opouštět tělo matky (při porodu se objeví hlavička nebo vedoucí část dítěte, při císařském řezu jde zřejmě o začátek operativního zákroku).“, (srov. Šámal, P.: § 140. In: Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1861, marg. č. 1). Jde o systematický závěr i s ohledem na to, že § 142 trestního zákoníku (vražda novorozeného dítěte matkou) předpokládá možnost usmrcení dítěte i při porodu, nejen bezprostředně po něm.

37. V posuzovaném případě tedy dítě již nebylo plodem, za jehož usmrcení není těhotná žena trestná. Správně to odlišil i krajský soud, který upozornil, že posuzovaný případ není v režimu těhotenství, ale porodu (bod 91 odůvodnění krajského soudu). Také odborná literatura zdůrazňuje, že porod představuje fázi, ve které již neobstojí zásada, že plod je součástí těla matky (Široká, L., Povolná, M. Právo rodičí ženy odmítnout péči versus právo dítěte na život a zdraví ve světle judikatury Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Jurisprudence, 5/2017, s. 21).

38. Ústavní soud konečně na okraj podotýká, že stanovení okamžiku počátku života z pohledu trestního práva nemusí být shodné s jinými právními odvětvími, zejména s koncepcemi různých odvětví soukromého práva. Na ústavnosti dané trestněprávní konstrukce to nic nemění.

VII/b Posouzení ústavnosti odsouzení rodičky

39. Po ujasnění některých skutkových okolností a z toho plynoucích právních závěrů nyní Ústavní soud přejde k posouzení ústavní stížnosti první stěžovatelky (rodičky). Shrne nejprve obecná východiska týkající se ochrany života dítěte v průběhu porodu a svobody rodičky rozhodovat o okolnostech svého porodu. Následně Ústavní soud tato východiska propojí s posuzovaným případem.

Ochrana života dítěte v průběhu porodu

40. Ústavní soud výše uvedl, že ve zde posuzovaném případě je dítě trestněprávně chráněno (může být předmětem útoku trestného činu), jelikož v průběhu porodu při vypuzování žilo. Vystává však otázka, zda je v tomto případě rozené dítě subjektem základních práv ve smyslu čl. 6 Listiny. Problematika konce a počátku lidského života je přitom z pohledu práva na život patrně nejvíce komplikovaným tématem (Kokeš, M. Čl. 6. In: Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 122).

41. Článek 6 odst. 1 Listiny stanoví: „*Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.*“ Nositelem práva na život ve smyslu čl. 6 odst. 1 věty první se dítě stává až narozením. Za moment narození ve smyslu ústavněprávním je přitom třeba považovat okamžik, kdy (živý) plod celý fyzicky opustil tělo matky (Nechvátalová, L.: Čl. 6. In: Husseini, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 209-210, marg. č. 9).

42. Ve zde posuzovaném případě nebylo bez pochyb prokázáno, že dítě celé fyzicky opustilo tělo rodičky ještě v době, kdy žilo. Ústavní soud tedy musí vycházet z toho, že dítě nebylo subjektem základního práva na život ve smyslu čl. 6 odst. 1 věty první Listiny.

43. To však neznamená, že dítě nepoživalo žádné ochrany. Podle čl. 6 odst. 1 věty druhé Listiny je totiž lidský život hoden ochrany již před narozením. Normativní hodnota tohoto ustanovení je velmi nejednoznačná (Kokeš, M. Čl. 6. In: Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. Listina základních práv a svobod. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2023, s. 122). Za jeho význam lze však podle Ústavního soudu označit to, že lidský život sice před narozením není chráněn tak silně jako po narození, ale určité ústavní ochrany požívá. To se ostatně odrazilo i v nálezu sp. zn. I. ÚS 1565/14, ve kterém Ústavní soud vyslovil, že „(...) i kdyby dosud nenarozené dítě nebylo subjektem základních práv, přesto je ochrana života a zdraví dítěte v průběhu porodu ústavním pořádkem chráněným statkem“. Ve fázi porodu se tedy projevuje ústavněprávní ochrana dítěte, které sice doposud není subjektem práva na život podle čl. 6 odst. 1 věty první, ale současně již není nedílnou součástí těla matky – není pouhým plodem.

44. V případě ochrany života před narozením skutečně nejde o základní právo na život. Jde o „pouhou“ objektivní hodnotu chráněnou ústavním právem, jak to nazval mj. i slovenský Ústavní soud v nálezu sp. zn. PL. ÚS 12/01, ve kterém vykládal ustanovení totožného znění, jako je čl. 6 odst. 1 Listiny základních práv a svobod České republiky (čl. 15 odst. 1 Ústavy Slovenské republiky).

45. Český ústavní pořádek i právní řád se staví liberálně k právům žen rozhodovat o svém těhotenství. To se projevuje zejména v právní úpravě podmínek umělého přerušování těhotenství či v beztrestnosti těhotné ženy za umělé přerušování těhotenství podle § 163 trestního zákoníku. Také v situaci bezprostředního ohrožení života těhotné ženy bude zásadně dána přednost právě jejímu životu jako hodnotě chráněné silněji, než je život nenarozeného dítěte (srov. Nechvátalová, L.: Čl. 6. In: Husseini, F., Bartoň, M., Kokeš, M., Kopa, M. a kol. Listina základních práv a svobod. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 210-211).

46. Právě čl. 6 odst. 1 věty druhé Listiny však představuje mírnou korekci jinak liberálního nastavení ohledně práv žen rozhodovat o svém těhotenství. Týká se to především fáze porodu,

v jehož průběhu dítě nemůže zůstat zcela bez právní ochrany, byť není narozené ve smyslu ústavního práva. Je však potřeba znovu poukázat na rozdílnost, z pohledu jakého právního odvětví se hovoří o nenarozeném dítěti (zda ve smyslu ústavního anebo trestního práva). Pokud totiž komentářová literatura k Listině uvádí, že nenarozené dítě není trestněprávně chráněno proti atakům ze strany matky, myslí se tím dítě nenarozené ve smyslu trestního práva, tedy plod, který nezačal být z těla matky vypuzován (srov. Kühn, Z. Čl. 6. In: Kühn, Z., Kratochvíl, J., Kmec, J., Kosař, D. a kol. Listina základních práv a svobod. Velký komentář. 1. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 412). Naopak dítě rozené, tedy dítě v průběhu porodu, které ještě nebylo úplně vypuzeno z těla matky a je ve smyslu ústavního práva dítětem nenarozeným, je proti atakům ze strany matky trestněprávně chráněno.

47. Lze tedy shrnout, že vychází-li Ústavní soud ze skutkového stavu, jak byl objasněn obecnými soudy, ve zde posuzovaném případě dítě ještě nebylo subjektem práva na život podle první věty čl. 6 odst. 1 Listiny, přesto již byl jeho život hoděn ochrany, tedy šlo o ústavně chráněnou hodnotou ve smyslu věty druhé téhož ustanovení. V průběhu porodu je ochrana nenarozeného dítěte z pohledu ústavního práva silnější než v průběhu těhotenství, ve kterém je naopak matka beztrestná za širokou škálu jednání včetně způsobení si potratu. Ve fázi porodu se však již takto silně koncipovaná beztrestnost neodráží, jelikož matka může být trestná typicky např. za vraždu dítěte při porodu. Všechny tyto závěry jsou v souladu také s judikaturou ESLP, ze které plyne, že otázka, kdy se jednotlivec stává nositelem práva na život, spadá do širokého prostoru pro uvážení členských států (srov. rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Vo proti Francii* ze dne 8. 7. 2004, č. 53924/00, bod 82).

Svobodná volba ženy rozhodnout se o okolnostech porodu

48. Posuzovaný případ se rovněž dotýká práva ženy (rodičky) na svobodnou volbu okolností, a zejména místa porodu. Respekt ke svobodě jednotlivců je jednou ze základních hodnot, na kterých je postaven český ústavní pořádek. Ústavní soud v minulosti např. judikoval, že součástí svobody jednotlivce je možnost činit vlastní rozhodnutí o způsobu svého života, a být tak aktivním tvůrcem své životní dráhy (nález sp. zn. I. ÚS 2078/16).

49. Porod představuje na této životní dráze důležitý, jedinečný a choulostivý okamžik. Dotýká se tělesné a duševní integrity žen, jejich osobní autonomie a reprodukčních práv. Právům žen v souvislosti s porody musí být věnována zvláštní pozornost. Otázka výběru místa a dalších okolností porodu spadá pod rozsah práva žen na ochranu jejich soukromého a rodinného života podle čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a na ochranu nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí podle čl. 7 odst. 1 Listiny (nález sp. zn. I. ÚS 2746/23, bod 40; rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Dubská a Krejzová proti České republice* ze dne 15. listopadu 2016, č. 28859/11 a 28473/12, bod 162; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Ternovszky proti Maďarsku* ze dne 14. prosince 2010, č. 67545/09, bod 22; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Odièvre proti Francii* ze dne 13. února 2003, č. 42326/98, bod 29).

50. Ani svoboda žen zvolit si okolnosti svého porodu však není neomezená. Právo na respektování soukromého a rodinného života podle čl. 10 Listiny a čl. 8 Úmluvy, pod jehož rozsah spadá i otázka výběru okolností porodu, se často dostává do konfliktu s jinými základními právy. I sám Ústavní soud již v minulosti judikoval, že svobodná volba místa a způsobu porodu může být limitována zájmem na bezpečném porodu a zdraví dítěte (nález sp. zn. I. ÚS 4457/12). Ústavní soud rovněž uvedl, že i právo rodičky na nedotknutelnost lze

přiměřeně omezit za předpokladu, že je ohrožen život a zdraví plodu a rozeného dítěte (nález sp. zn. I. ÚS 1565/14, bod 84). Pokud Ústavní soud dříve připustil přiměřené omezení práva na nedotknutelnost rodičky, není důvod automaticky a provždy vyloučit také za daných okolností přiměřené omezení svobodné volby místa porodu. To je v souladu se závěrem, že z českého ústavního pořádku ani z čl. 8 Úmluvy neplyne základní právo rodit doma jako takové (nález sp. zn. I. ÚS 2746/23, bod 36 a 41, rozsudek ESLP ve věci *Dubská a Krejzová proti České republice*, bod 163).

Aplikace obecných východisek na posuzovaný případ

51. Ústavní soud po zhodnocení všech východisek dospěl k závěru o souladu napadených rozhodnutí s ústavním pořádkem, a to po důkladném posouzení konkrétních okolností daného případu, které dále objasní. Zároveň s tím vymezí, jaké jsou do budoucna některé ústavněprávní limity posuzování trestní odpovědnosti v souvislosti s domácími porody.

52. V ústavní stížnosti rodičky je opakovaně zdůrazňováno, že domácí porody nejsou v České republice zakázané. Rodička je prý trestána za své svobodné rozhodnutí a neexistující trestný čin „usmrcení porodem“ v rozporu s čl. 39 Listiny. Této argumentaci Ústavní soud nemůže přisvědčit. Rodička totiž nebyla odsouzena za pouhé rozhodnutí porodit doma, ale za to, že svým rozhodnutím (a jeho následnou realizací), při kterém nevezala v potaz u ní konkrétně daná vážná rizika, zapříčinila smrt dítěte.

53. Je potřeba zdůraznit, že by skutečně bylo ústavně nepřípustné, pokud by jakákoli žena byla kriminalizována za pouhé rozhodnutí porodit doma nebo za to, že porod doma uskutečnila. To je prvním a samozřejmým limitem trestněprávní odpovědnosti, který kromě čl. 39 Listiny plyne ze základů demokratického právního státu – každý totiž může činit, co není zákonem zakázáno (čl. 2 odst. 3 Listiny). Český právní řád rodit v domácím prostředí nezakazuje. Domácí porody představují legální alternativu k porodu ve zdravotnickém zařízení. Otázkou ústavnosti hypotetického zákazu domácích porodů se Ústavní soud v tomto nálezu nezabývá.

54. Dovolnost domácích porodů však sama o sobě nevylučuje, aby jejich realizací byl za specifických okolností spáchán trestný čin. Obecné soudy dospěly k závěru o vině rodičky na podkladě toho, že prokázaly její vědomost o konkrétních rizicích v těhotenství. Těmi bylo zejména, že dítě se nacházelo v poloze koncem pánevním (laicky řečeno, bylo přetočené zadečkem napřed) a že šlo o prvorodičku ve věku 36 let. Soudy podrobně odůvodnily s odkazem na výslech znalce, že porod koncem pánevním je vysoce rizikovým k vedení v domácím prostředí (např. bod 68 odůvodnění okresního soudu) a rovněž prokázaly vědomost rodičky o této rizikovosti. Obecné soudy s odkazem na znalecké posudky a důkazy odůvodnily, že ignorování rizik ze strany rodičky bylo nepřiměřeným spoléháním se na to, že ke smrti dítěte nedojde (srov. např. bod 94 odůvodnění krajského soudu); věnovaly se proto dostatečně jejímu zavinění.

55. Právě se zkoumáním zavinění souvisí druhý významný limit trestněprávní odpovědnosti rodiček za rozhodnutí porodit doma. Ústavní soud konstatuje, že by bylo ústavně nepřípustné (bylo by porušením čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny), kdyby rodička byla z přečinu usmrcení z nedbalosti odsouzena, aniž by bylo bez jakýchkoli pochybností prokázáno její zavinění. V takto citlivých typových kauzách, kdy je relevantní celá řada základních práv, je nutno bez pochybností prokázat, že si rodička byla skutečně vědoma u ní konkrétně daných rizik a toho, že v jejich důsledku může dojít ke smrti či újmě na zdraví dítěte (popřípadě, že si rizikovosti těchto okolností alespoň musela být vědoma v režimu nevědomé nedbalosti).

56. Nelze naopak dovodit trestněprávní odpovědnost rodičky za usmrcení dítěte z nedbalosti (či ublížení na zdraví) s pouhým odkazem na to, že domácí porody jako takové jsou považovány za rizikovější. K dovození zavinění (nedbalosti) na straně rodičky je třeba vždy prokázat konkrétní rizika, jejichž rizikovosti pro vedení domácího porodu si rodička byla vědoma, anebo nesporně musela být vědoma. Je tomu tak obdobně jako v případě jiných oblastí lidského života, jimž je běžné akceptování jisté míry rizika, z čehož nemůže být automaticky zpětně dovozováno zavinění poté, co nastane újma na životě či zdraví.

57. Ústavní soud opakuje, že ve zde posuzovaném případě bylo rozhodující, že na straně rodičky existovaly konkrétní okolnosti, o jejichž rizikovosti pro vedení domácího porodu věděla. Důkazní situace byla přehledná díky deníku, který si vedla. Trefně tento aspekt věci shrnul krajský soud v bodě 83 napadeného rozhodnutí. Odůvodnil, že rodička věděla o existenci rizikových okolností, zajímala se o možné komplikace způsobené porodem koncem pánevním mimo zdravotnické zařízení. Ostatně i z vyjádření rodičky, zaznamenaného v protokolu o hlavním líčení, plyne, že si byla rizik vědoma („*Riziko porodu díky natočení miminka jsem si připouštěla, byla jsem si vědoma, že to není standardní*“, č. l. 437 spisu). Obecné soudy tedy zjistily a patřičně odůvodnily, že rodička z hlediska zavinění nezachovala potřebnou míru opatrnosti. Slovy trestního práva, měla a mohla si představit, že se nastalý příčinný průběh v konkrétním posuzovaném případě může rozvinout způsobem, jak se to stalo, a v důsledku toho dojde ke smrti (srov. Šámal, P.: § 143. In: Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1917, marg. č. 4).

58. Z pohledu běhu příčinné souvislosti se nabízí otázka, zda a jak bylo možné smrti dítěte vůbec předejít, pokud by porod neproběhl v domácím prostředí. V této souvislosti považuje Ústavní soud za nutné se vyjádřit k ústavně relevantní námitce o tom, že rodička nemůže být nucena k podstoupení císařského řezu bez jejího souhlasu. Konkrétně v bodě 112 ústavní stížnosti tvrdí, že pokud podle soudů měla povinnost v rámci své prevenční povinnosti absolvovat porod císařským řezem, pomíjejí tím soudy elementární principy autonomie pacienta při poskytování zdravotní péče. Ústavní soud však s touto argumentací nesouhlasí. Napadená rozhodnutí nestojí na povinnosti podstoupit císařský řez. Ústavní soud se v tomto nálezu ani nezabývá otázkou ústavnosti provedení císařského řezu bez souhlasu rodičky.

59. Ústavní soud nepřehlédl, že skutková věta odsuzujícího rozsudku obsahuje (mimo jiné) formulaci o tom, že rodička přistoupila k domácímu porodu, ačkoli by u ní byl primárně indikován císařský řez. Právě tato formulace patrně vedla stěžovatelku k přesvědčení, že jí soudy fakticky kladly za vinu neabsolvování císařského řezu. Podstata napadených rozhodnutí je však jiná a je taktéž obsažena ve skutkové větě. Rodička si nepočínala tak, aby nedošlo k újmě na životě nebo zdraví dítěte, byť si byla vědoma konkrétních rizik. Obecné soudy v té souvislosti konstatovaly, že kdyby se rodička nacházela ve zdravotnickém zařízení, nastalé dušení dítěte mohlo být různými způsoby řešeno (např. bod 68 rozsudku okresního soudu s odkazem na znalecký posudek).

60. I proto není příléhavé tvrzení z ústavní stížnosti, že analogicky matka nemá např. právní povinnost darovat svému dítěti kostní dřev, respektive, že není možné ji odsoudit za případné usmrcení dítěte odmítnutím darovat mu kostní dřev. K žádnému zásahu do svého zdraví totiž rodička nebyla nucena.

61. Ze spisového materiálu, se kterým se Ústavní soud seznámil, navíc plyne, že stěžovatelka byla v době svého těhotenství v komunikaci s nemocnicí v Písku, která byla otevřená možnosti

vaginálního porodu koncem pánevním, nikoli pouze porodu císařským řezem (k tomu např. porodní plán rodičky na č. l. 443 spisu). Sama stěžovatelka při hlavním líčení uvedla, že v porodnici v Písku podle jejích informací mohla родit způsobem, který preferovala (srov. výpověď na č. l. 535 spisu). Byla si také vědoma toho, že vyškolený zdravotnický personál je schopen provést tzv. bipolární obrat, při kterém se dítě může dostat do přirozené polohy. Okresní soud v bodě 68 napadeného rozhodnutí uvedl, že nelze zastírat, že k zaseknutí hlavičky v těle rodičky by mohlo dojít i ve zdravotnickém zařízení, avšak v takovém případě by lékař provedl úkon či hmat, kterým by na vzniklou komplikaci ihned reagoval.

62. Stěžovatelka tedy nebyla odsouzena za to, že by usmrtila dítě odmítnutím císařského řezu. Zde posuzované jednání je definováno jinak: při vědomí konkrétní kumulace rizik měla předejít následku. To shrnuje okresní soud např. v bodě 75, kde uvádí, že po celou dobu porodu (v době po prvotních kontrakcích) rodička nejenže neodjela do porodnice, ale ani nezavolala záchrannou službu, aby se pokusila smrt dítěte odvrátit. Nejen před porodem, ale i v jeho průběhu si tedy nepočínala tak, aby smrti dítěte předešla. Jak uvedl okresní soud, osoby přítomné u porodu se po porození dítěte, které nedýchalo, pokoušely nejprve jej „dostat zpět“ zpěvem a voláním a až pak vyzvala dula otce k přivolání záchranné služby (body 54, 62 a 75 rozsudku okresního soudu).

63. Ústavní soud tedy nesouhlasí se stěžovatelkou v tom, že ji „*nestíhala jakákoli právní povinnost zaručovat či zajišťovat blaho dítěte, ergo ve fázi, kdy nebylo subjektem nadaným vlastními právy*“. Argumentace stěžovatelky vychází z absolutizace její svobody a bezvýjimečné přednosti práva rozhodnout se o okolnostech svého porodu před právy rozeného dítěte na život. Jak Ústavní soud vyložil výše, život dítěte v průběhu porodu je trestněprávně i ústavněprávně chráněnou hodnotou, kterou nelze zcela opomíjet.

64. Na druhé straně, domácí porody jsou legální, a proto by bylo protiústavní absolutizovat ochranu života dítěte při porodu tím, že dojde k jednoznačné a automatické preferenci porodů ve zdravotnických zařízeních (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 4457/12 a II. ÚS 1238/21, bod 42). Napadená rozhodnutí však takovou absolutizaci nepředstavují.

65. Stát nesmí prostřednictvím trestního práva systematicky odrazovat od konání něčeho, co není zakázané. Vždy jde však o hledání rozumné rovnováhy kolidujících hodnot a zachování podstaty a smyslu daného základního práva (čl. 4 odst. 4 Listiny). Ústavní soud vychází z toho, že práva matky (rodičky) a dítěte nelze stavět do umělých konfliktů a považovat je za protichůdná. V převážné většině případů totiž matky postupují v souladu s nejlepšími zájmy dítěte (nález sp. zn. II. ÚS 1238/21, bod 55). Z toho však neplyne, že by nebylo nikdy možné dovodit jejich odpovědnost v případech, kdy v souladu s nejlepšími zájmy dítěte nepostupují. Nelze zaměřovat pozornost pouze na zájmy nenarozeného (či rozeného) dítěte, ale současně od nich nelze zcela odhlížet. Není tedy vyloučeno, aby právo na svobodnou volbu místa a způsobu porodu bylo přiměřeně omezeno zájmem na ochraně zdraví a života dítěte, jak Ústavní soud ostatně uvedl již v nálezu sp. zn. I. ÚS 4457/12.

66. Závěrem Ústavní soud již jen stručně konstatuje, že ani zbylé námitky rodičky neshledal důvodnými. Šlo především o tvrzené porušení práva na spravedlivý proces opomenutím některých důkazů či podjatostí znalce. Ústavní soud rovněž neshledal, že by soudy nahradily znalecká zjištění laickými úvahami, jak obě stěžovatelky tvrdily s odkazem na nález sp. zn. III. ÚS 299/06, k čemuž se Ústavní soud vyjádřil již výše. Mezi znaleckými posudky a závěry soudů neshledal žádný protiústavní rozpor. Ústavní soud má za to, že všem těmto námitkám se již dostatečně věnovaly obecné soudy.

VII/c Posouzení ústavnosti odsouzení duly

Obecná východiska přezkumu

67. Problematika přítomnosti duly u porodu, a to nejen domácího, souvisí na úrovni ústavního pořádku s čl. 10 odst. 2 Listiny, podle něhož má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života (nález sp. zn. IV. ÚS 3035/15, body 12 a 13). Toto základní právo je však relevantní zejména v případě rodiček. Samotné dule nespovídá základní právo na to být přítomna u porodu jiné osoby.

68. I proto se Ústavní soud v případě posouzení ústavnosti odsouzení duly zaměřil zejména na dodržení ústavněprávních principů souvisejících s trestním právem. Tak ostatně svou ústavní stížnost formuluje sama dula, když namítá nedostatečné zkoumání příčinné souvislosti mezi jejím jednáním a následkem, extrémní rozpory v dokazování, absenci zavinění, porušení pravidla *in dubio pro reo* či porušení principu *nullum crimen sine lege*.

69. Při zkoumání trestní (ale i jiné) odpovědnosti duly je vždy důležité určit, jaká byla její skutečná role, faktické vystupování a konkrétní jednání při domácím porodu. Není možné dovodit naplnění skutkové podstaty usmrcení z nedbalosti pouze ze samotné účasti duly při domácím porodu, při kterém zemřelo dítě. Obecné soudy nemohou odůvodnit naplnění objektivní a subjektivní stránky trestného činu jen tím, že nastala škoda na hodnotě chráněné trestním zákoníkem (nález sp. zn. III. ÚS 2278/07, bod V/a). Trestní právo je prostředek *ultima ratio* a neumožňuje dovozovat trestní represí pouze z faktu, že nastal škodlivý následek za účasti třetí osoby (srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 2065/15, bod 41; IV. ÚS 362/19, bod 25).

70. Tím však není vyloučena odpovědnost duly za její konkrétní a prokázané jednání, kterým naplní určitou skutkovou podstatu trestného činu. Nemusí přitom jít pouze o aktivní jednání, ale také o opomenutí ve smyslu § 112 trestního zákoníku či neposkytnutí pomoci podle § 150 trestního zákoníku. V rovině ústavního práva je důležité, že má-li být odsuzující rozsudek souladný s čl. 39 Listiny, z jeho odůvodnění musí být patrné, že bylo prokázáno naplnění všech znaků trestného činu, zejména jednání pachatele, tedy objektivní stránky trestného činu (z nedávné judikatury k tomu např. nález sp. zn. I. ÚS 1531/23). Všechny znaky trestného činu přitom musí být prokázány mimo důvodnou pochybnost v souladu s čl. 40 odst. 2 Listiny (např. nález sp. zn. II. ÚS 698/19, body 22 a 23).

71. Samotná skutečnost, že je to rodička, která se rozhodla pro rizikový domácí porod, vedoucí ke smrti dítěte, ještě bez dalšího nevyklučuje trestní odpovědnost duly, která je u domácího porodu přítomna, je-li prokázáno její trestněprávně relevantní jednání. Jak uvádí ustálená judikatura Ústavního soudu i Nejvyššího soudu a rovněž komentářová literatura, jednání pachatele, i když je jen jedním článkem řetězu příčin, které způsobily následek, je příčinou následku i tehdy, nenastal-li by následek bez dalšího jednání třetí osoby (nález sp. zn. III. ÚS 2278/07; Šámal, P.: § 143. In: Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1917, marg. č. 3; usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 528/2021 ze dne 24. 6. 2021).

72. Prokázané jednání (včetně opomenutí) duly tedy může být jednou z příčin smrti dítěte a její odpovědnost není *a priori* vyloučena. Rozhodnutí rodičky a jednání duly mohou při porodu jako příčiny spolupůsobit. Ústavní soud však opakovaně uvedl, že v případě takového spolupůsobení více příčin je možné k závěru o příčinné souvislosti mezi jednáním

pachatele a následkem dospět až po pečlivém zhodnocení významu a důležitosti každé příčiny (nález sp. zn. I. ÚS 323/23, bod 45). Z toho plyne, že pro dovození trestní odpovědnosti duly za smrt dítěte při domácím porodu je třeba z pohledu ústavního práva klást zvýšené nároky na odůvodnění jejího trestněprávně relevantního jednání a příčinné souvislosti s následkem.

Role a postavení duly

73. Při posuzování trestní, ale i jiné odpovědnosti duly za její jednání nejen při domácím porodu se projevuje právní neregulovanost této profese. Povolání duly je volnou živností, která není nijak zákonem upravena a jejíž výkon není podmíněn žádnou odbornou zkouškou. To je logické s ohledem na deklarovaný a v praxi typický účel výkonu profese dul.

74. Podle Etického kodexu zapsaného spolku Česká asociace dul (dostupného na stránkách www.duly.cz v aktuální verzi schválené dne 1. 6. 2022) je posláním duly poskytovat především emocionální, psychickou i fyzickou oporu rodící ženě a její rodině. Dula předává zkušenosti a potřebné informace již během těhotenství, ženu citlivým způsobem doprovází při porodu, rodině je nápomocná i v šestinedělí. Duly si kladou za cíl přispívat k dobré tělesné a duševní pohodě matek a novorozenců. Také druhá z organizací působících v České republice na poli poskytování služeb dul, České duly z.s., definuje dula jako podporující profesi, tj. jako profesionála, který neposkytuje zdravotnické služby, ale doplňuje práci lékařů a porodních asistentek. Dula je podle spolku České duly připravena ženu doprovázet jak při porodu v nemocnici, tak v porodním domě nebo při porodu v domácnosti, to však za přítomnosti porodní asistentky. Obdobně roli dul chápe i nepočtená odborná literatura (např. Marek, V.: *Nová doba porodní: přirozený porod jako cesta ke společnosti bez násilí*. 2. upr. a dopl. Vydání. Praha: Nakladatelství Vlastimil Marek, 2010).

75. Z důvodu absence výslovné právní regulace je podle Ústavního soudu nutno při posuzování odpovědnosti dul vycházet právě z výše definované role. Jejich úkolem je poskytovat matce různorodou podporu, zejména psychickou. Role dul může být rovněž významná při porodu v nemocničním zařízení, kde se rodička nachází v citlivém postavení, a kde může dula zřetelně tlumočit zdravotnickému personálu, jaké jsou přání a zájmy rodičky, aniž by však do činnosti zdravotníků zasahovala.

76. Obecně tedy nelze vycházet z předpokladu, že dula je profesí, která si pokoutně „hraje na zdravotníka“. Naopak, role duly jako nezdravotnické, podporující a pomáhající profese je tradiční, legální a pro mnoho žen velmi důležitá. I sám Ústavní soud se již v tomto smyslu obdobně vyjádřil, když roli dul fakticky uznal za legitimní, resp. za potenciálně důležitou pro rodičku (nálezy sp. zn. IV. ÚS 3035/15, bod 13; I. ÚS 2746/23, bod 69).

77. Od porodních asistentek se duly odlišují tím, že porodní asistentky jsou osoby se zdravotnickým vzděláním, poskytující fakticky zdravotní péči, byť se v případě poskytování péče u domácího porodu nejedná o zdravotní péči ve smyslu zákona o zdravotních službách (nález sp. zn. I. ÚS 2746/23, jehož závěry již převzala i judikatura Nejvyššího správního soudu, rozsudek sp. zn. 10 As 46/2023, bod 21). Jinak řečeno, činnost dul ani porodních asistentek při porodu není sama o sobě zakázaná, jelikož nejde o zdravotní službu podle zákona o zdravotních službách, k jejímuž výkonu by bylo nutné mít oprávnění. Liší se však jejich faktická odborná způsobilost, a tím i způsob posuzování jejich odpovědnosti za případnou újmu na životě a zdraví rodičky či novorozence, způsobenou zejména v důsledku překročení rámce jejich odbornosti.

78. Lze shrnout, že při posuzování (nejen) trestní odpovědnosti dul nelze automaticky vycházet z představy, že dula vystupuje jako zdravotnice, že je hybatelem děje a že aktivně ovlivňuje proces porodu. To však nevylučuje prokázání opaku.

79. A právě to je důležité v případě posouzení trestní odpovědnosti duly za usmrcení dítěte při domácím porodu. Jde o to, zda dula jednala v souladu s účelem, obecně chápaným rámcem a kompetencemi své profese, anebo zda ze své nezdravotnické role vystoupila. Nelze přitom říci, jak tvrdí dula v ústavní stížnosti, že žádný rámeček pro výkon činnosti dul neexistuje, protože jejich činnost není zákonem upravená. Naopak, limitem činnosti dul je minimálně to, že nemohou vykonávat faktickou zdravotní péči, tedy to, co činí porodní asistentky s příslušným zdravotnickým vzděláním, byť ani v jejich případě nejde o péči ve smyslu zákona o zdravotních službách, jak bylo popsáno výše.

80. Pokud totiž dula jedná mimo rámeček povahy své profese, vystupuje jako profesionálka a dává tím najevo, že je schopna jednat se znalostí a pečlivostí, která je spojena s výkonem zdravotní péče. Jedná-li dula bez patřičné odbornosti mimo rámeček kompetencí své profese, jde to při posuzování odpovědnosti k její tíži (srov. podpůrně ustanovení § 5 občanského zákoníku). Za takových okolností pak dula může být odpovědná za jednání i opomenutí, za které by jinak (při dodržení odborných limitů své profese) odpovědná být nemusela. Podle okolností případu totiž lze na straně duly při domácím porodu uvažovat i o dobrovolném převzetí povinnosti konat či povinnosti konat vyplývající z předchozího ohrožujícího jednání (srov. § 112 trestního zákoníku).

81. Na druhé straně, Ústavní soud i v případě porodních asistentek dovedl, že by bylo nepřiměřené na ně klást povinnost předpokládat všechny možné vývoje a komplikace při porodu a vyžadovat povinnost reagovat na ně nejvhodnějším způsobem, což by *de facto* vedlo k vyloučení možnosti domácích porodů (srov. náleží sp. zn. I. ÚS 4457/12). Tím spíše to platí pro činnost dul. Nelze tedy dula činit odpovědnou např. za to, že při neočekávaných komplikacích při domácím porodu nezasáhla způsobem, ke kterému by byl způsobilý zdravotnický personál v nemocnici; k ničemu takovému se totiž dula obecně z povahy své profese nezavazuje. Dula je volnou živností, pro kterou zákon nestanoví žádné podmínky právě proto, že obecně takové podmínky nevyžaduje. Z toho důvodu je však důležité, aby dula ze své role nevystoupila.

82. Důležitým aspektem při posuzování trestní (i jiné) odpovědnosti dul tedy je, zda dula jedná v rámci limitů odbornosti své profese, anebo zda je překračuje, typicky tím, že fakticky poskytuje zdravotní službu, např. vyšetřováním rodičky, prováděním zdravotnických úkonů či vedením porodu.

Aplikace obecných východisek na posuzovaný případ

83. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, nerozhoduje o vině duly, ale pouze přezkoumává, zda odsuzující rozhodnutí jsou z pohledu ústavního práva přijatelná. Ústavněprávní přezkum odsouzení duly se redukuje na zodpovězení následujících otázek: odůvodnily obecné soudy dostatečně, že dula vystoupila ze své nezdravotnické podporující role, a prokázaly současně její konkrétní trestněprávně relevantní jednání, které bylo příčinou (jednou z příčin) smrti dítěte? Ústavní soud dospěl k závěru, že ano, a to z důvodů, které níže podrobněji popíše.

84. Ústavní soud pro přehlednost rekapituluje, že jednání, za které byla dula odsouzena, je ve skutkové větě napadených rozhodnutí formulováno takto: „(...) jako dula prvorodičky, bez gynekologicko-porodnického či jiného zdravotního vzdělání, překročila povinnosti duly, ke kterým se zavázala dohodou o poskytování služeb duly uzavřenou s obž. J. S. dne 27. 2. 2020, když u J. S. prováděla gynekologické předporodní vyšetření ke zjištění připravenosti rodičky k porodu, přičemž si byla vědoma nefyziologické polohy dítěte a existence rizika pro plod při vaginálním porodu koncem pánevním, následně nevhodně stanovila strategii, resp. způsob vedení porodu a nezvládla techniku vaginálního porodu koncem pánevním novorozence J. V., nar. XXX, který v důsledku jejího jednání utrpěl udušení při porodu a zemřel“.

85. Z toho plyne, že dule je vytýkáno právě to, že překročila své kompetence (povinnosti), vystoupila z rámce své profese a zasahovala do procesu porodu způsobem, který přispěl ke smrti dítěte, zejména nezvládla techniku porodu, jelikož dítě po jeho zaseknutí v těle rodičky neodborně tahala.

86. Dula po celou dobu řízení před obecnými soudy namítala, že nikdy nestanovila žádnou strategii porodu a porod nevedla. Uváděla, že není zdravotníkem, a proto nebyla povinna reagovat adekvátním způsobem na nastalé zaseknutí dítěte při vypuzování porodu. Odkazovala na to, že i v dohodě uzavřené s rodičkou je její role vykreslena tak, že jde pouze o psychickou podporu, pomoc při komunikaci, tedy o jakési „placené kamarádství“.

87. V obecné rovině lze přisvědčit tomu, že role dul je právě taková, jak popisuje stěžovatelka a jak rovněž Ústavní soud uvedl výše. Podle hodnocení Ústavního soudu však obecné soudy v napadených rozhodnutích řádně odůvodnily, že ve zde posuzovaném případě dula tuto svou roli a s ní související kompetence překročila. Za takových okolností nelze na dula pohlížet jako na pasivní přihlížející, která nemá žádné právní povinnosti a která je automaticky neodpovědná za veškeré své jednání při porodu. Obecné soudy odůvodnily, že dula naopak svým vystupováním převzala aktivní roli, následně do procesu porodu neodborně zasahovala a přispěla tak ke smrti dítěte.

88. Lze přisvědčit námitce duly, že by bylo absurdní, byla-li by trestně odpovědnou za překročení svých povinností, pokud by toto překročení spočívalo v pouhé reakci na krizovou situaci při porodu. Výklad, podle kterého by pro dula (ale i pro jiné osoby přítomné u porodu) bylo z hlediska odpovědnosti výhodnější po nastalých komplikacích při porodu nic nečinit, aby nepřekročila svou „rolí“, by byl iracionální, a to již s ohledem na existenci krajní nouze jakožto okolnosti vylučující protiprávnost.

89. Zde posuzovaný případ je však jiný. Dula ještě před zaseknutím dítěte v těle rodičky a před jeho nastalým udušením a smrtí vystupovala mimo rámec své profese. Právě tím, jak uvedly obecné soudy, je její jednání „úzce spjato“ s jednáním rodičky. Svým jednáním před nastalou komplikací (nikoli pouze po ní) vytvořila okolnosti, za kterých je možné dovést její odpovědnost. Soudy prokázaly, že si dula byla vědoma polohy dítěte přetočeného koncem pánevním a existence rizika pro dítě při vaginálním porodu za těchto okolností. Dula v ústavní stížnosti svou vědomost o těchto okolnostech ani nepopírá.

90. Ústavní soud považuje za důležité zmínit, že odsouzení duly nestojí na tom, že matce nerozmluvila rizikový domácí porod; okresní soud to uvedl v bodě 81 odůvodnění. Šlo o to, že při vědomí rozhodnutí rodičky pro porod v domácím prostředí, dula „(...) s tímto jejím rozhodnutím byla srozuměna, následně při postupujícím porodu nezvládla techniku vaginálního porodu koncem pánevním, v důsledku čehož novorozenec zemřel“. Není tedy

pravdou, jak tvrdí dula v ústavní stížnosti, že jí bylo kladeno za vinu, že nedoporučila rodičce odjet do porodnice či že matce domácí porod nerozmluvila.

91. Ústavní soud nepřehlédl, že napadená rozhodnutí místy hovoří o nepochopitelnosti toho, že se dula ani nepokusila matce domácí porod rozmluvit. Nejde však o podstatu jejího odsouzení, což je z napadených rozhodnutí patrné. Vědomí duly o rizikovosti porodu má v napadených rozhodnutích jinou roli. Dokresluje celkový kontext skutkového stavu, ve kterém si byla vědoma, že porod může probíhat nestandardně a že při něm může vyvstat potřeba jejího zásahu. Výstižně na to poukázal okresní soud v bodě 77 odůvodnění napadeného rozhodnutí, což doplnil Nejvyšší soud v bodě 72 odůvodnění jeho rozhodnutí, kde uvedl, že dula disponovala zkušeností s rizikovostí obdobného porodu, a to dokonce rovněž s následkem v podobě smrti dítěte.

92. Ostatně i např. článek 2 výše zmíněného Etického kodexu České asociace dul uvádí, že v domácím prostředí dula nedoprovází u porodu, který probíhá plánovaně bez asistence kompetentního zdravotníka (porodní asistentky, porodníka). Tím spíše to platí pro porody objektivně rizikové, jako byl tento. Rovněž spolek České duly na svých internetových stránkách uvádí, že dula sice může doprovázet ženu při porodu doma, ale jen za přítomnosti porodní asistentky. To samé navíc plyne i ze samotné dohody uzavřené mezi duloou a rodičkou, která předpokládá, že dula bude přítomna u porodu v porodnici: *„Setkání s klienty u porodu probíhá buď v porodnici, po jejich předchozím zatelefonování, nebo součástí dohodnuté služby může být setkání v místě bydliště klientky a odvoz do porodnice (...).“* Ani z dohody mezi rodičkou a duloou tedy neplynulo, že by dula měla být přítomna u domácího porodu.

93. Dula proto vystoupila ze své role již tím, že akceptovala svou přítomnost u domácího porodu 1) bez přítomnosti porodní asistentky či jiného zdravotnického personálu, 2) při vědomí konkrétních rizik na straně rodičky, 3) při vědomí, že v důsledku těchto rizik může dítě zemřít, a 4) při vědomí toho, že není vyloučeno, že bude muset reagovat na nastalé komplikace. Vytvořila tak sobě okolnosti, za kterých není možné její odpovědnost za následný neodborný postup při porodu vyloučit s pouhým odkazem na to, že není zdravotníkem.

94. Dula tedy ještě před nastalými komplikacemi při porodu překročila nejen rámec své profese, ale i to, co si s rodičkou dohodla. Obecné soudy však uvedly i další jednání, kterými dula překročila své povinnosti. Ústavní soud zejména považuje za důležité, že obecné soudy prokázaly, že dula rodičku před porodem vaginálně vyšetřila. Okresní soud s odkazem na zápisky v deníku uvedl, že poté, co dula na zavolání rodičky přijela do jejího bydliště, vyšetřila ji s tím, že seznala, že je tzv. otevřená na 8 cm. Pojem „vyšetření“ přítom v deníku použila sama rodička. Obecné soudy dále odůvodnily, že v průběhu porodu dula rodičce udělovala některé pokyny, týkající se např. změny polohy atd. Je to souhrn všech dílčích jednání duly, který svědčí o jejím vystupování mimo rámec kompetencí její profese. Ústavní soud neshledává v těchto skutkových závěrech obecných soudů žádný rozpor, natož rozpor extrémní.

95. Ústavní soud si je vědom toho, že obecné soudy neprokázaly, že by striktně vzato dula stanovovala strategii porodu, jak je uvedeno ve skutkové větě. To však napadená rozhodnutí nečiní bez dalšího protiústavními. Obecné soudy totiž prokázaly, jak bylo popsáno výše, že souhrnem jiných aktivních jednání (rovněž uvedených ve skutkové větě) dula ovlivňovala proces porodu a předem do něj zasahovala.

96. Nejvýznamnějším skutkovým závěrem pro dovození viny duly nakonec bylo, že nezvládla techniku vaginálního porodu koncem pánevním. Ústavní soud se v obecné rovině

ztotožňuje s argumentací v ústavní stížnosti, že duly nejsou povinny odborně zvládat lékařské úkony a zdravotní služby. V tomto případě však dula vědomě asistovala u domácího porodu, u něhož si byla vědoma možnosti vzniku komplikací, které následně řešila tím nejméně vhodným způsobem, jak obecné soudy taktéž řádně odůvodnily.

97. Dítě se při rození zaseklo hlavičkou v těle rodičky, na což dula reagovala tím, že dítě začala silou tahat. To obecné soudy odůvodnily s odkazem na zápisky z deníku a výslech znalce. Pro tento závěr rovněž svědčily výsledky pitvy dítěte, ze které vyplynulo, že dítě utrpělo poranění odpovídající právě neodbornému tahání z těla rodičky (bod 63 odůvodnění okresního soudu). Obecné soudy s odkazem na výpověď znalce uvedly, že reakce duly na nastalé komplikace byla přesně takovým jednáním, kterému je třeba se za dané situace vyvarovat (bod 77 odůvodnění okresního soudu). Ani v těchto důležitých skutkových závěrech neshledal Ústavní soud žádný zjevný rozpor.

98. Ústavní soud se tedy neztotožňuje s tvrzením, že nebylo prokázáno žádné konkrétní jednání duly, které by vedlo k udušení dítěte. Tímto jednáním bylo zejména neodborné tahání dítěte z těla rodičky, ale i další pokyny, které rodičce v průběhu porodu dávala a které ke smrti dítěte ve svém souhrnu taktéž přispěly. To vše namísto toho, aby dula po nastalých komplikacích (a při vědomí limitů vlastní odborné způsobilosti) například zavolala záchrannou službu a postupovala podle jejích pokynů.

99. Rovněž není přiléhavá argumentace, že jednotlivými jednáními, popsanými ve skutkové větě, nebylo možné usmrtit dítě. Soudy dule nekladly za vinu udušení dítěte tím, že rodičku vaginálně vyšetřila, jak tvrdí v ústavní stížnosti; takto odděleně jednání ze skutkové věty vnímat nelze. Dula je odpovědná za jejich souhrn.

100. Ústavní soud částečně souhlasí s argumentací, uvedenou zejména v bodě 78 ústavní stížnosti, že napadená rozhodnutí pro stěžovatelku mohou být místy hůře uchopitelná z pohledu toho, co přesně je jí kladeno za vinu. To je však přirozeným důsledkem komplexnosti daného jednání a nezakládá to bez dalšího protiústavnost napadených rozhodnutí. Důležité je, že obecné soudy dodržely totožnost skutku a že odůvodnění napadených rozhodnutí odpovídají tomu, co je obsaženo ve skutkové větě.

101. Byť Ústavní soud dospěl k závěru, že aktivní role duly při porodu byla obecnými soudy dostatečně prokázána, uvádí jako *obiter dictum*, že se neztotožňuje s částí odůvodnění krajského soudu, zejména s jeho bodem 107. Krajský soud uvedl, že „(...) *prezentace profese duly jako placeného kamarádství lze snad vnímat jen jako řečnickou neobratnost, neboť v opačném případě by takový stav byl značným úpadkem morálních hodnot. Ani v dnešním komplikovaném světě snad ještě není běžnou normou, aby kamarádství muselo být finančně honorováno*“. Není však žádný důvod k odmítnutí duly jako konceptu, který lze s trochou nadsázky nazvat právě placeným kamarádstvím. Ostatně i znalec ve své výpovědi při hlavním líčení ozřejmil, že duly jsou vlastně společnice při porodu (č. l. 603 spisu), obdobně i Nejvyšší soud v bodě 70 napadeného rozhodnutí konstatoval, že dula je honorovanou důvěrníci.

102. Z pouhé přítomnosti duly u porodu tak nelze (ani do budoucna) dovozovat její aktivní roli či vedení porodu z její strany s pouhým odkazem na to, že placené kamarádství je nemorální a že nic takového neexistuje. Role dul jakožto nezdravotnické pomáhající profese, které se této své role drží, je důležitá a je pro rodičky přínosem, jak ostatně konstatoval na jiném místě i sám krajský soud (bod 99 jeho odůvodnění).

VIII. Závěr

103. Ústavní soud shrnuje, že napadená rozhodnutí neporušila základní práva a svobody stěžovatelek. Ústavní soud se s některými argumenty stěžovatelek v obecné rovině ztotožnil. Poukázal však na jejich nepřiléhavost pro zde posuzovaný případ. Ten je výjimečným příkladem toho, kdy lze z pohledu ústavněprávního akceptovat trestní odpovědnost rodičky a duly za usmrcení dítěte při domácím porodu. Ústavní soud v nálezu poukázal na specifické skutkové okolnosti posuzované věci, zejména na vědomost obou stěžovatelek o konkrétní rizikovosti domácího porodu, ke kterému přistoupily.

104. Trestní právo je však nejzazší prostředek vymáhání práva (prostředek *ultima ratio*). Jeho uplatňování nesmí vést k situaci, kdy se jednotlivec svým dovoleným jednáním automaticky vystavuje riziku trestněprávního postihu za případně nastalou újmu. Proto Ústavní soud v nálezu uvedl vícero limitů a ústavněprávních hranic právě při posuzování trestní odpovědnosti rodičky a duly za usmrcení dítěte při domácím porodu. Porod doma jako takový totiž zůstává legální. Tento nálezný a napadená rozhodnutí nelze vykládat opačně.

105. Ústavní soud uzavírá, že ze všech výše uvedených důvodů ústavní stížnosti podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl.

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 19. listopadu 2024

Jan Wintr, v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení:
Lenka Kubacká